

Øyer kommune

Bibliotekplan 2023-2028

Innledning

Folkebibliotekene er hus for både kulturopplevelse og kunnskap. Folkebibliotekene har et samfunnsoppdrag og er et viktig møtested i lokalsamfunnet. Folkebiblioteket er for alle!

Hovedbiblioteket i Øyer flyttet inn i nåværende lokaler på Hafjelltorget i 1997 og lokalene begynner å bli nedslitt. Meråpent, nye plattformer og publiseringsløsninger stiller nye krav. Ny teknologi gir nye muligheter innen litteraturformidling og tilgang til informasjon, men krever verktøy og kompetanse. Øyer folkebibliotek behøver derfor en oppgradering.

Bibliotekplan for Lillehammerregionen 2013 til 2017 omfattet Lillehammer, Gausdal og Øyer. Denne planen blir ikke revidert. Det har ikke vært utarbeidet lokal bibliotekplan tidligere. Målet for planen er å tydeliggjøre hva biblioteket betyr i lokalsamfunnet, og sette retning for arbeidet i årene framover. Handlingsplanen skal rulleres årlig.

Arbeidet med lokal bibliotekplan kom i gang i mai 2022 og det ble etablert ei arbeidsgruppe som har hatt to møter. Planen ble drøftet i Tjenesteutvalget og vedtas endelig av Kommunestyret høsten 2022. Gode nåværende samarbeidspartnere har kommet med innspill.

Arbeidsgruppa besto av:

Fra Øyer ungdomsråd: leder Kristine S. Bergum og Emilie Sandheim

Vikarierende rektor på Solvang barneskole Vemund Bjørke

Leder for Fellesråd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse Anne Braastad Lie

Fra biblioteket: Bente Lise Jakobsen og Astrid Stuve

Planen har tre hoveddeler:

1. Føringer nasjonalt og lokale forutsetninger
2. Status
3. Veien videre og fokusområder

1) Føringer

Lov om folkebibliotek

§ 1. Målsetting

Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet.

Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.

Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent.

Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.

Gratisprinsippet er vesentlig. Alle som bor eller oppholde seg i landet, skal i henhold til lov ha tilgang på bibliotektilbud. Kommunen er pliktig til å gi sine innbyggere og besøkende et bibliotektilbud.

Kvalitet, allsidighet og aktualitet krever et tilstrekkelig budsjett for innkjøp av ny og aktuell litteratur. Biblioteket må også ha kompetanse, samt verktøy for tilgang på kvalitetssikret informasjon og kunnskap. Folkebibliotekene er også del av et nasjonalt nettverk som kan utveksle litteratur og skaffe faglitteratur fra universitet- og høgskolebibliotek.

Bibliotekloven stiller krav om at biblioteket skal gjøre sitt tilbud og sine aktiviteter kjent via ulike plattformer, som nettsider og sosiale medier. Det vektlegges at biblioteket skal drive aktiv formidling.

FNs bærekraftsmål

International Federation of Library Association (IFLA) har bidratt til forhandlingene som førte fram til FNs bærekraftsmål. Bibliotekets arbeid er synlig i alle hovedmålene, særlig når det gjelder tilgang til informasjon, tilgang til teknologi og mulighet for livslang læring.

Folkebiblioteket er tuftet på ideen om folkeopplysning og det opplyste individ, noe som også bidrar til en bærekraftig samfunnsutvikling. Biblioteket bidrar til økt sosial aktivitet og til nettverksbygging.

Kommunedelplan for kultur og fritid 2016-2025 (ØYER)

Delplanen vektlegger samarbeidet med det foreningslivet i Øyer. Biblioteket skal utvikles til et moderne og populært tilbud, en framtidsrettet, attraktivt og tilgjengelig møteplass.

Øyersamfunnet

Ifølge kommuneplanens samfunnsdel økte innbyggertallet i Øyer 1,6% fra 2010 til 2020. Tallet holder seg noenlunde stabilt, med noen svingninger. Framskriving av befolkningstallene viser at antall barn i før- og grunnskolealder forventes stabilt, andel yrkesaktiv alder vil synke med 5%, mens andelen over 67 vil øke mye. I 2020 var det 5 106 innbyggere i 2.kvartal, og 14,6% av befolkningen hadde innvandrerbakgrunn. Utdanningsnivået er lavere enn snittet i Innlandet og landsgjennomsnittet.

Ifølge SSB er sysselsettingsgraden i Øyer på 68,3%. Primærnæringene er store, men det er flest ansatte i varehandel, hotell og restaurant. Øyer er prega av sesongarbeidsplasser. I 2019 sto 14,9 % av alle unge utenfor skole og arbeid i Øyer (11,9 er snittet for Innlandet) og 16% av barna i Øyer levde i husholdninger med lavinntekt (13,3 i Innlandet og 11,9 i landet ellers).

2) Status

Øyer folkebibliotek

Øyer folkebibliotek har 1,65 årsverk og to avdelinger. Hovedbiblioteket ligger på Hafjelltorget og Tretten avdeling ligger vegg i vegg med historielaget på samfunnshuset på Tretten. Begge avdelingene har kort avstand til skolene i kommunen, og begge er sentralt plassert. Biblioteket har et godt samarbeid med skolene, og elevene besøker biblioteket klassevis jevnlig etter en bestemt turnus.

Øyer folkebibliotek er ikke meråpent som Gausdal og Lillehammer, men på investeringsbudsjettet er det avsatt midler til dette i 2025. Bibliotekavdelingene er åpne for publikum 20 timer i uka, samt at det er avsatt egen tid for skolene. Biblioteket tilbyr gratis lån av e-bøker via en app, BookBites.

Utlånet av bøker i Øyer øker. Årsaken til denne utviklingen er målrettet arbeid, men også at bokbudsjettet vårt fikk et løft for noen år siden. Det er sammenheng mellom bokbudsjett og utlånstill. Biblioteket har hatt en aktiv satsing på barn og unge, og det er utlånet til barn som øker mest.

Utlån pr innbygger		Innlandet	Kommunegr.2	Øyer	Ringebu	Lillehammer
	2019	3,2	3,36	2,15	2,11	2,8
	2020	2,32	2,34	1,5	2,12	2,26
	2021	2,6	2,58	2,32	2,12	2,55

(Kommunegruppe 2 er sammenlignbare kommuner ifølge KOSTRA)

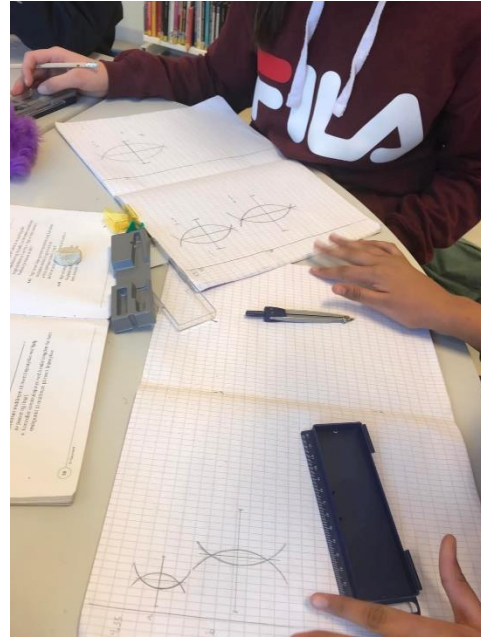
Mediebudsjett pr innbygger		Innlandet	Kommunegr.2	Øyer
	2020	32,29	39	42,8
	2021	33,47	40,84	41,81

(Kommunegruppe 2 er sammenlignbare kommuner ifølge KOSTRA)

De fleste som bruker biblioteket i dag, er barn i grunnskolealder eller godt voksne. Unge voksne og ungdom bruker biblioteket i liten grad.

Vårt distrikt har et rikt kulturtilbud med litteraturfestival, museer, scener og litteraturhus. Biblioteket i Øyer skaper en kulturarena i mindre format, med litteraturhus og folkeopplysning i form av lesesirkler, litteraturgrupper, diskusjonsgrupper og andre møter, samt forfatterbesøk. Mye av kulturen er i dag enveiskjørt med avsender og mottaker. Vårt format kan åpne for utveksling, medvirkning og utdypning av regional og nasjonal kultur. Biblioteket driver aktiv litteraturformidling.

Det er stor aktivitet på biblioteket gjennom ei uke, med leksehjelp, lesesirkler og andre møter. NAV og flyktningtjenesten bruker også biblioteket. I løpet av et år er det mange arrangementer, i bibliotekets egen regi eller i regi av lag og foreninger. Biblioteket har enkelt lydanlegg og projektor, utstyret fungerer greit, men begynner å bli utdatert. Det er mange arrangement, men sammenlignet med andre bibliotek står andre aktører for mye av aktiviteten. Biblioteket er et åpent hus som er tilgjengelig for frivillige.

Arrangement totalt/egne arr.		Innlandet	Kommunegr. 2	Øyer	Ringebu	Lillehammer
	2019	5100/4300	3687/3243	192/36	58/58	221/148
	2020	2300/2105	654/573	50/15	58/58	124/123
	2021	3419/2979	1020/844	157/30	135/135	172/172

(Kommunegruppe 2 er sammenlignbare kommuner ifølge KOSTRA. Tallene før skråstreken er arrangementer totalt, bak skråstreken arrangementer biblioteket hadde ansvar for)

Frivilligsentralen har treffetid og møter på biblioteket i dag, men savner innredning og lokaler som er bedre tilrettelagt for deres behov. Frivilligsentralens kontor, ungdomsklubben og BUA ligger på Tingberg, samarbeid kunne gi en gevinst, men vanskeligjøres av fysisk avstand. Det er tomme lokaler ved siden av biblioteket som kunne være egnet, men lokalene er i privat eie og har stått tomme i mange år.

Biblioteket er en viktig integreringsarena. Frivillige gir tilbud på biblioteket om norsktrening og leksehjelp, biblioteket tilbyr kopiering, publikumspc'er, skriver og bøker på morsmål fra Flerspråklig bibliotek.

Fra prosjektet «Storytelling», i samarbeid med historielaget og voksenopplæringen.

Skolebibliotekene i Øyer

Skolebibliotekene har avsatt få eller ingen ressurser. Biblioteket på Solvang er brukt til klasserom og grupperom.

3) Veien videre

Det foregår mye på biblioteket, og veien videre handler til dels om å fortsette, forsterke og videreutvikle det som er etablert. Strategier for arbeidet videre vil være å synliggjøre bedre det biblioteket har å tilby, utvide tilbudet og styrke bibliotekets samfunnsoppdrag.

Målsettingen må være å nå de som ikke bruker oss i dag. Øyer folkebibliotek skal bli et koselig og kult sted som har enda mer å tilby!

FOKUSOMRÅDE 1: MØTEPLASSEN

Strategier:

- Meråpent bibliotek er planlagt og vil øke tilgjengeligheten
Meråpent bibliotek er selvbetjent lån på utlånsautomat og adgang til biblioteket utenom ordinær åpningstid. Brukere av biblioteket inngår avtale om tilgang ved bruk av lånekortet som adgangskort. Dette er ingen erstatning for betjent åpningstid, men vil øke tilgjengeligheten radikalt.
- Biblioteklokalene må gjøres mer attraktive og møbleres for flere formål. Biblioteket vil vektlegge gjenbruk i denne fornyelsen, sette nye fronter på gamle hyller, og kjøpe brukte møbler om mulig. Det vil selvfølgelig være behov for noen nye møbler med funksjonalitet spesielt tilpasset, men gjenbruksmøbler skal vurderes. Biblioteket skal invitere med brukere av biblioteket i deler av denne prosessen.

- Tilrettelegge bedre for Frivilligsentralen i bibliotekets møteromsavdeling. «Kafelokale», møterom og kontorplass på biblioteket.
- Ta i bruk torget utenfor biblioteket der det skal monteres benker under vinduene med skinn å sitte på og batterilykter som lager en hyggelig stemning når det er mørkt. Dette vil løfte stemningen på torget og invitere folk til å oppholde seg på torget hele året. Et enkelt kafetilbud med plasser inne og ute ville trekke flere.
- Ta mer aktivt og målrettet i bruk sosiale medier for å synliggjøre biblioteket. Ta i bruk sosiale medier som når ut til ungdom og unge voksne som bruker biblioteket i liten grad, for eksempel Instagram.
- Skape aktiviteter og gi tilbud som trekker nye brukere. Alle arrangementer må være i tråd med bibliotekets grunnleggende verdier, men kan godt være innenfor et utvidet kulturbegrep. «Sterk og stødig»-trim, medisinsk yoga, quiz, matkultur, ungdomsklubben som gjest 2-3 ganger i året, for å nevne noen eksempler. Alle tiltak må være ikke-kommersielle.

FOKUSOMRÅDE 2: STYRKE LITTERATURFORMIDLINGEN

Strategier:

- Bygge et godt litteraturtilbud med aktualitet og bredde i egen samling. Formidle litteratur gjennom sosiale medier.

- Samarbeidet mellom skolene og folkebiblioteket styrkes, lage en arbeidsdeling og jobbe samordna for å gi elevene et godt bibliotektilbud og fremme leselyst og leseferdigheter.
- Bokprat, forfatterbesøk, lesekampanjer, skrivekurs og høytlesning i biblioteket.
- Litteraturen må ut av huset! Formidling og litteraturprogram på andre arenaer enn biblioteket, for eksempel på ungdomsklubben og ulike foreningsmøter.
- Oppsøkende virksomhet for barnehagene med fast tilbud om eventyrstund og bibliotekbesøk utenom åpningstid.

FOKUSOMRÅDE 3: BIDRA TIL DIGITAL DEMOKRATISERING OG AKTIVE BORGERE I ØYER

Strategier:

- Bidra til å bygge digital kompetanse hos den enkelte. Det er et stort demokratisk problem at ikke alle har det utstyret eller den digitale kompetansen som etter hvert kreves i hverdagen.

- Utvikle samarbeidet med servicetorget om tilgang til kommunale og andre offentlige tjenester.
- Bidra til å tilgjengeliggjøre kvalitetssikra informasjon og relevant faglitteratur.
- Arrangere foredrag om aktuelle emner og holde hus for møter om aktuelle lokale saker.
- Bidra til nettvert og kildekritikk.

TILTAK

I det følgende listes det opp prioriterte tiltak i henhold til fokusområder og strategier. Mange av tiltakene er tenkt gjennomført innenfor nåværende kostnadsrammer ved at det gjøres interne prioriteringer, og gjennom samarbeid med andre. Spesielt er samarbeidet med frivillige blir viktig og målet er at frivilligsentralen flytter kontor og mer aktiviteter til biblioteket.

Biblioteklokalene behøver en oppjustering og biblioteket behøver en oppgradering til meråpent bibliotek. Meråpent bibliotek er et tiltak som er forskjøvet på grunn av den økonomiske situasjonen, 300 000 ligger inne på investeringsbudsjettet for 2025.

Tilrettelegge av lokalene for frivilligsentralens behov krever investering. Stort møterom er tenkt innredet til «kafeavdeling» og møteplass, det andre møterommet til kontor plass for frivilligsentralen. I forbindelse med biblioteket som møteplass er det nødvendig med et enkelt kjøkken stipulert til ca 200 000 på grunn av at det kreves tilkobling vann, samt 20 000 til inventar.

Alle andre investeringene må behandles i forbindelse med investeringsbudsjett og årlig driftsbudsjett. Det skal utarbeides detaljert plan i forkant av en årlig rullering. I 2023 prioriteres oppstart/videreføre punkt 2, 3, 4 og 5 og iverksette punkt 8, 9, 10 og 11.

1. Meråpent bibliotek, innkjøp av programvare og utstyr. Ombygging av biblioteket i henhold til meråpent konsept. Oppjustering av sitteplasser for ny bruk. Vektlegge gjenbruk og brukermedvirkning.
2. Biblioteket skal videreutvikle samarbeid med Øyer Tretten frivilligsentral. Tilrettelegge lokalene for frivilligsentralens behov.
3. Biblioteket skal legge til rette for arrangementer og aktivitet i samarbeid med frivilligheten, som kan trekke nye brukere, førstehjelpskurs, gjenbruk, reparasjonskurs og verksted, quiz. Ungdomsklubben som gjest.
4. Integreringsarbeidet videreføres og forsterkes. Tiltak som norsktrening og språkkafe, leksehjelp for voksne i regi av frivillige og i samarbeid med flyktningtjenesten
5. Inngå samarbeid med servicetorget om tilgang til offentlig informasjon for enkeltbrukere. Biblioteket bygger kompetanse og bistår på forespørsel med enkel veiledning og videreformidle avtaletime med servicetorget.
6. Invitere og tilrettelegge for selvhjelpgrupper for å bygge digital kompetanse i samarbeid med Frivilligsentralen
7. Fremme folkehelse gjennom egne tiltak med lesegrupper («shared reading», litteratur som livsmestring), og invitere til samarbeid for eksempel «Sterk og stødig» (enkel trim) lokalisert på biblioteket, eller biblioteket som utgangspunkt for turer (lag og foreninger)
8. Oppsøkende virksomhet og eget program for barnehagene

9. Inngå samarbeidsavtale med skolene om ansvarsfordeling. Utarbeid plan for klassebesøk for skoleåret. Tilby leksehjelp for de eldste klassesetrinnene.
10. Litteraturformidling og høytlesning, lesesirkler og forfatterbesøk, forteller- og skrivekurs, podkaster og formidling via både via sosiale medier. Litteraturtilbud via Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken
11. Promotering BookBites, e-bøker og bibliotek-app
12. «Faglig fokus», formidle litteratur og informasjon om aktuelle tema og aktuelle politiske saker i utstillinger, program og litteraturformidling
13. Politisk halvtime – lokalpolitiske temamøter om aktuelle saker for innbyggerne, ordførerens time (informasjon til innbyggerne, dialog